

بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه امام خامنه‌ای

هاجر سروی امشه^۱

چکیده

قرآن کلید نجات می‌باشد و انسان با عمل به این کتاب آسمانی به سعادت و رستگاری می‌رسد. حفظ قرآن مقدمه‌ی فهم و عمل به قرآن است. هدف از این پژوهش حاضر، تبیین بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه‌ی امام خامنه‌ای مدظله‌العالی است. در این نوشتار محقق از روش اسنادی کتابخانه‌ای استفاده کرده است. این تحقیق به چهار بخش تقسیم شده است؛ بخش اول: مفهوم شناسی و بررسی مفهوم حفظ، بخش دوم: حفظ قرآن از منظر آیات و روایات، بخش سوم: دیدگاه مقام معظم رهبری در مورد قرآن، بخش چهارم: بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه‌ی امام خامنه‌ای بررسی و تبیین گردیده است. نتیجه‌ی حاصل از این پژوهش این است که بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه‌ی امام خامنه‌ای تربیت ۱۰ میلیون حافظ قرآنی. نکات مهم حفظ از نظر رهبری، فرمانده مقام حافظ قرآن، فرصت تدبیر و یادگرفتن حفظ قرآن در سطح بالا، مقدمه‌ی رشد، لزوم نزدیک شدن به فهم مفاهیم قرآن، در حفظ قرآن کودکان می‌باشد.

کلید واژه: امام خامنه‌ای، اندیشه، حفظ، قرآن

^۱ طلبه سطح دو، مرکز آموزش غیرحضورى قم-قم.

مقدمه

امام خامنه‌ای می‌فرماید که موثرترین روش احیا و حفظ عمل به آن و قدم گذاشتن در راه آن است. اما قدم گذاشتن در راه قرآن تنها به تلاوت و خواندن آن ختم نمی‌شود، بلکه باید سعی کنیم جامعه را بر اساس قرآن بنا کنیم باید فکر و عملمان را قرآنی کنیم باید قرآن را باور کنیم و وعده‌های قرآن را وعده‌هایی صدق و حق بدانیم رهبر معظم انقلاب می‌فرماید این موارد ممکن نمی‌باشد مگر با تدبیر در قرآن. تدبیر در قرآن مراحل دارد که عبارت اند از تلاوت صحیح درک معانی و مفاهیم و حفظ قرآن. نظر رهبر راجع به حفظ قرآن از این قرار است که ایشان فرموده‌اند حفظ کلام الله بسیار مهم و حیاتی است زیرا حافظان قرآن به طور مداوم آیات قرآن و مفاهیم آن را تمرین و تکرار می‌کنند. همین تکرار مداوم باعث می‌شود فرصت تدبیر در آیات فراهم می‌شود. تدبیر در قرآن با روخوانی و تلاوت ساده به دست نمی‌آید بلکه با تکرار و انس عمیق با آیات میسر می‌شود زیرا در قرآن مفاهیم عمیقی وجود دارند که تلاوت و روخوانی ما را به عمقی که لازم است نمی‌رساند بنابراین حفظ و فهم معانی قرآن مسئولیتی اجتماعی و بسیار مهم است.

با توجه به اینکه در مقاله‌ها و کتاب‌های متعددی از حفظ قرآن با این مضامین: ۱. تاثیرات فردی و اجتماعی و حفظ قرآن در تمدن اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب؛ نویسنده: رضوی، سیدمجتبی و نویسنده: جبرئیلی، عبدالله. ۲. بررسی تحلیلی روش‌های حفظ قرآن کریم؛ نویسنده: بدیعی، مجتبی. ۳. راهبردهای روان حفظ قرآن؛ نویسنده: حسینخانی، هادی آمده است. این پژوهش با نگاهی موشکافانه و در حد وسع خود، به دنبال تبیین اندیشه‌ی امام خامنه‌ای درباره‌ی بایسته‌های حفظ قرآن است که در پژوهش‌های پیش گفته و مورد توجه و بررسی قرار نگرفته است.

با توجه به مطالب فوق در این پژوهش به دنبال پاسخ این سوال هستیم که بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه‌ی امام خامنه‌ای چیست؟

مفهوم شناسی

۱. معنا شناسی حفظ

معنی لغوی حفظ

حفظ به معنی نگاه داری و مراقبت از چیزی و غفلت نورزیدن از آن، در برابر کلمه ی فراموشی است.^۱

واژه به معنای خویشتن داری و ضبط نفس، رعایت چیزی و غمخواری نیز آمده است.^۲

۲. معنای اصطلاحی حفظ قرآن

در اصطلاح، حفظ قرآن یعنی یاد گرفتن و از بر کردن قرآن کریم.^۳ در قرآن نیز حافظ (اسم فاعل حفظ) در معنای نگاهدارنده آمده است.^{۴ ۵ ۶} به این ترتیب حافظ قرآن یعنی کسی که همه ی قرآن یا بخشی از آن را، با رعایت همه ی قواعد، از بر باشد.^{۷ ۸}

با پژوهش در تفاسیر قرآن کریم در می یابیم که مفسران بزرگ قرآن، از آیات بسیاری استفاده کرده اند و نکات جالبی درباره حفظ قرآن درآورده اند که برخی از آنها اشاره می کنیم.

خداوند متعال در آیاتی از سوره احزاب به همسران پیامبر اینگونه فرموده است: « و اذْکُرْنَ مَآئِتِلِی فِی بَیوتِکُنَّ مِنْ آیَاتِ اللّهِ وَ الْحِکْمِهِ اِنَّ اللّٰهَ کَانَ لَطِیْفًا خَبِیْرًا » « و آنچه از آیات خداوند (علوم عقلی و احکام

۱. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، ج ۳، ص ۱۹۸، ذیل "حفظ".

۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرانی، ص ۱۲۴.

۳. زبیدی، محمد بن محمد، تاج العروس من جواهر القاموس، ج ۲۰، ص ۲۱۸.

۴. طارِق، سوره ۸۶/آیه ۴.

۵. حجر، سوره ۱۵۰/آیه ۹.

۶. یوسف، سوره ۱۲/آیه ۶۴.

۷. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا.

۸. قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۲.

فرعی) در خانه های شما قرائت میشود حفظ کنید و به خاطرتان باشد، همانا که خدا همواره ریز بین و آگاه است.»

« وَ لَقَدْ يَسْرِنَا الْقُرْآنَ فَهَلْ مِنْ مُذَكِّرٍ. » « به راستی که قرآن را برای تذکر و پند آموزی آسان و قابل فهم کردیم، پس آیا پند گیرنده ای هست؟ »^۱

« بَلْ هُوَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَ مَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا الظَّالِمُونَ » « بلکه این قرآن آیات روشنی است، در سینه های کسانی که به آنها علم (الهی) داده شده است و هرگز آیات ما را جز ستمکاران انکار نمی کنند. »^۲

بعد از قرآن کریم مهمترین منبعی که برای شناخت فرهنگ اسلامی به آن مراجعه می شود، گفتار، رفتار و تقدیر معصومان است. روایات ذکر شده در قالب تقسیم بندی های زیر قرار می گیرد:

پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: « همانا کسی که اندرونی چیزی از قرآن نیست، همانند خانه ای ویران است. »
پیامبر اکرم (ص) در گفتاری دیگر می فرمایند: « درجات بهشت به تعداد آیات قرآن است چون صاحب قرآن وارد بهشت شود به او گفته میشود، بخوان و بالا برو که هر آیه ای را درجه ای است، پس برتر از حفظ قرآن درجه ای نیست. »

و در بیانی دیگر پیامبر اکرم (ص) در تأکید به قرآن کریم می فرمایند: « حاملان و حافظان قرآن سرشناسان اهل بهشت هستند. »

« یک مقداری بایستی به مسائل مربوط به قرآن اهتمام ورزید. قرآن کتاب زندگی است، کتاب حکمت است ، کتاب درس است؛ دیگر در این زمینه ما زیاد صحبت کرده ایم ، نمی خواهم آنچه را گفته ایم مجدداً تکرار کنم. قرآن برای همه بخش های زندگی درس دارد. هر صفحه ای از قرآن را که شما نگاه کنید، وقتی دقت کنیم، تدبر کنیم، در هر صفحه ای قرآن انسان می تواند ده ها نکته اساسی برای زندگی پیدا کند. این ها مسائل مهمی است، نه فقط مسائل مربوط به عالم آخرت. که آنها در قرآن پررنگ و قوی است. حتی مسائل

^۱. قمر، ۱۷.

^۲. عنکبوت، آیه ۴۹.

مربوط به زندگی شخصی ما، زندگی خانوادگی ما، مسئله حکومت ما، مسئله ارتباطات بین المللی ما، نسبت به همه این‌ها در قرآن حکمت هست، تدبیر هست، خوب بایستی ما از این استفاده کنیم»^۱.

۲. بایسته های حفظ قرآن در اندیشه امام خامنه‌ای

تربیت ۱۰ میلیون حافظ قرآنی؛ « به گزارش روز دوشنبه خبرنگار معارف ایرنا حضرت آیت الله خامنه‌ای در یازدهم مرداد سال ۱۳۹۰ در دیدار با جامعه قرآنی کشور فرمود: یکی از چیزهایی که می‌تواند تدبیر در قرآن را به ما ارزانی بدارد، حفظ قرآن است. ما حافظ قرآن کم داریم و من قبلاً گفتم که در کشور ما حداقل باید یک میلیون حافظ قرآن باشند. حالا یک میلیون که عدد کمی است نسبت به این جمعیتی که ما داریم. اما حالا چون دوستان الحمدالله یک مقدماتی فراهم کرده‌اند، کارهایی را مشغول شده‌اند و دارند برنامه‌هایی را فراهم می‌کنند برای اینکه ان شاءالله حفظ راه بیفتد، ماهم امیدمان بیشتر شده و به جای یک میلیون، می‌گوییم ان شاءالله ما باید ۱۰ میلیون نفر حافظ قرآن داشته باشیم»^۲.

نکات مهم از نظر رهبری برای حفظ قرآن؛ « بعضی از این جوانان وقتشان دارد دیر می‌شود. [...] عقیده‌ام این است که حفظ قرآن باید از بچگی شروع شود، یعنی حدوداً از ۱۲ سالگی، ۱۳ سالگی؛ "التعلم فی الصغر کالنقش فی الحجر"

مقدمه کار این است که بتوانیم قرآن را بخوانیم، بتوانیم قرآن را حفظ کنیم؛ حفظ قرآن خیلی موثر است، جوان‌ها دوره جوانی را قدرت حفظ را قدر بدانند. خانواده ما به کودکان خودشان حفظ قرآن را تشویق کنند. حفظ قرآن خیلی با ارزش است. حفظ قرآن این فرصت راه به حافظ خواهد داد که با تکرار آیات در قرآن

^۱.بیانات رهبری، دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای.

^۲.بیانات رهبری، برگرفته از سایت: <https://irng.ir>.

قدرت تدبر پیدا کند. این فرصت است، این توفیق است؛ این را از دست ندهید آن‌هایی که حافظند، این نعمت بسیار بزرگ الهی را قدر بدانند؛ نگذارند حفظشان ضعیف بشود یا خدای نکرده از دست برود»^۱.

« خواندن قرآن، از اول تا آخر یک چیز لازمی است. باید قرآن را از اول تا آخر خواند، باز دوباره از اول تا آخر تا همه معارف قرآنی یکجا با ذهن انسان آشنا شود. البته معلمی لازمند تا برای ما تفسیر کنند، مشکلات آیات را تبیین کنند، معارف آیات و بطون آیات الهی را برای ما بیان کنند؛ این‌ها همه لازم است. اگر این‌ها شد، هرچه فرمان به جلو برود، ما به جلو می‌رویم و توقف دیگر وجود ندارد»^۲.

« باید روزی برسد که جوانان این مملکت بتوانند براساس قرآن درستی و غلط بودن یک حرف را تشخیص دهند. آن زمان که کسی در این کشور و این جامعه حرفی زد و مطلبی گفت هر کسی از جوان‌های این مملکت بتواند با آشنایی با قرآن تشخیص بدهد که این حرف غلط است یا درست، آن وقت ما با قرآن آشنا هستیم و فرهنگی قرآنی بر زندگی ما حاکم است. هنوز ما آن جور نشده ایم؛ هنوز کسی که به نام قرآن به نام اسلام و دین حرفی می‌زند خیلی‌ها در شبهه می‌افتند. چرا؟ آن طور که باید و شاید ما با مفاهیم قرآن آشنا نشده ایم و این مفاهیم در جامعه ما گسترش پیدا نکرده است.

با همین انس با قرآن خواهد شد این راهش همین است که با قرآن مانوس بشویم قرآن را زیاد بخوانیم و به برکت تلاوت‌های خوب فرصت تأمل و تدبر پیدا کنیم؛ این تأمل و تدبیر و این غوربینی در آیات قرآنی به تدریج این فضای فرهنگی مطلوب را در جامعه بوجود خواهد آورد و تا آن روز هنوز ما راهی طولانی در پیش داریم»^۳.

^۱.بیانات رهبری، ۱۳۷۰/۱۱/۳.

^۲.بیانات رهبری، ۱۳۸۴/۴/۲۴.

^۳.بیانات رهبری، ۱۳۷۸/۹/۲۰.

قرآن با شیوه بیانش مخاطب را با دقت در حرفهایش وادار می کند. قدم اول آشنایی با متن قرآن است، از این باید عبور کنیم. قدم بعدی، عبارت مأنوس شدن با قرآن خواند، یعنی قرآن خواندن است. قرآن خواندن را رها نکنید. البته اگر بتواند در این خلال قرآن را حفظ بکند، چند قدم جلو می آید و بقیه ای کارها برای او آسان می شود. به هر حال قدم بعدی عبارت از تأمل در آیات است، که انسان با هر آیه قرآن، مثل سخن سنجیده ای که کسی با انسان حرف می زند، مواجه می شود. وقتی که گوینده، سنجیده حرف می زند، ما مجبور می شویم دقت کنیم تا حرف او را بفهمیم، با قرآن، این جور مواجه بشویم. با شما دارد سنجیده حرف زده می شود.

آرام آرام که انسان با قرآن انس پیدا کند، وقتی ذهن او را از لحاظ جنبه عاطفی - چون روی ذهن اثر می گذارد- از لحاظ جنبه های اخلاقی با جنبه های فکری - به بن بست می رسد، کسی که با قرآن انس دارد، می بیند که ناگهان ستاره ای می درخشد؛ می رود طرفش می بیند راه باز شد. قرآن این جور است.^۱

فرمانده، حافظ قرآن؛ « بایستی در اوقاف و جاهای دیگر، واقعاً برنامه ریزی وسیعی برای حفظ قرآن شود [...] اصلاً جلسه بگذارید و ترتیبی بدهید که بشود بچه ها را از کوچکی در دبستان وادار به حفظ قرآن کنند، البته مجبورشان نکنند، جایزه قرار بدهند و مثلاً بگویند هر بچه ای که در دوره دبستان این قدر از قرآن را حفظ کند، این مقدار امتیاز خواهد گرفت؛ یا اگر کسی که در دبیرستان این مقدار قرآن را حفظ کند، به قدر این واحدها با این درسها، نمره یا امتیاز مادی می دهیم. من حاضرم در این مورد کمک کنم و هرچه که بخواهید پشتیبانی بکنید من آماده ام.

[...] مسئله حفظ را خیلی جدی بگیرید متأسفانه ما و بچه هایمان حفظ قرآن نداریم بگذارید یک خورده جلو برویم و در سطح کشور مسئله حفظ قرآن را گسترش بدهیم، آنگاه حرفی نداریم که در موقع سربازی حافظان قرآن را معاف کنیم. البته ما نباید اینطور بگوییم که حافظ قرآن معاف است؛ چون مسئله سربازی در اینجا، غیر از سربازی در مصر است. سربازی در اینجا مثل قرآن خواندن است و جهاد فی سبیل الله است. فی سبیل الله با قرآن خواندن عدلین هستند؛ اینها از هم جدا نیستند. [...] دولت در این جا دولت قرآن است، سربازی آن هم جهاد است. اینها خیلی متفاوت است، بنابراین به جای معاف کردن، بهتر است بگوییم هر

^۱بیانات رهبری، ۱۳۷۸/۲/۲۲.

کس که حفظ قرآن داشت فرمانده می‌شود؛ این را حاضرم. اگر کسی حفظ قرآن بکند، من به او درجه می‌دهم. همین خوب است.^۱

«توقع ما این است که کسانی که رتبه‌های بالا را می‌آورند، سطحشان خیلی بالا باشد، به طوری که قلب آدم نسبت به قرائت و تلاوت آنها واقعاً راحت باشد. این آقا پسری که اینجا آمد و قرآن را با شماره آیاتش از حفظ خواند، به نظر من باید پدرش را خیلی تشویق کنید. خود این بچه که یاد نمی‌گیرد؛ آن پدرش هست که به او یاد می‌دهد. این سبکی هم که آقای خزعلی در ایران باب کرده‌اند که شماره آیات را هم حفظ می‌کنند، سبک خیلی خوبی است.»^۲

۲-۱. حفظ همراه با تدبر

تدبر در قرآن یعنی تلاوت آیات قرآن و عبور از الفاظ آن و رسیدن به عمق معنا، پیام‌ها، درس‌ها، اندازها، تبشیرها و رهنمودهای آن؛ به طوری که علی‌علیه السلام می‌فرمایند: در آیات قرآن تدبر کنید و به وسیله‌ی آن عبرت بگیرید. خداوند در سوره ص آیه ۲۹، وظیفه‌ی بعدی مسلمانان را در قبال قرآن چنین بیان می‌کند: «کتاب انزلناه الیک مبارک لیدبروا آیاته و لیتذکر اولوا الالباب»^۳ قرآن کتاب با برکتی است که آن را به سوی تو (ای پیامبر) فرستادیم تا (مردم) در آیات آن تدبر کنند و برای خردمندان تذکر است. آیه یاد شده به همه‌ی مسلمانان می‌آموزد که یکی از آداب تلاوت توجه به معانی قرآن و اندیشیدن در آیات آن است. به این معنا که هر مسلمانی موقعی که قرآن می‌خواند باید به معانی آیات توجه کنند. پیام آیه را بفهمد و خود را مخاطب کلام خدا بداند تا زمینه‌ی عمل به آیات قرآن کریم را در خود فراهم سازد. برای این

^۱.بیانات رهبری، ۱۳۶۹/۱۲/۱.

^۲.بیانات رهبری، ۱۳۷۰/۱۱/۲۷.

^۳.سوره ص، آیه ۲۹.

منظور از هنگام شروع تلاوت (استعاذه) تا اتمام قرائت لازم است قاری قرآن افکار خود را متمرکز کند، به چیز دیگری جز قرآن و معنای آن فکر نکند. اصولاً خواندن قرآن بدون تدبیر در آن، ارزش قابل توجهی ندارد؛ زیرا هدف از نزول قرآن عمل به آیات آن است و توجه به معانی و تدبیر در قرآن مقدمه و دریچه ای به سوی عمل است.

امام علی علیه السلام درباره ی اهمیت تدبیر در قرآن چنین می فرماید: بدانید قرائتی که همراه با تدبیر نباشد در آن خیری نیست.^۱

« اگر ما معتقدیم که عمل به قرآن اساس و محور احیای قرآن است و مسئله تلاوت و خواندن و این‌ها ختم نمی‌شود که به آن اعتقاد داریم؛ معتقدیم باید به قرآن عمل کنیم، باید قرآن را باور کنیم؛ و وعده قرآن را وعده صدق و حق بدانیم، همین طور که خود قرآن می فرماید: « و تمت کلمه ربک صدقاً وعدلاً لا مبدل لکلماته » :

همچنان که باید تعاملمان با شخص خودمان، با افراد خانواده‌مان، با افراد محیط کارمان، با افراد اجتماعمان، با مسلمین کشورهای دیگر، با قدرت‌ها، با ملت‌ها و همه این‌ها باید با نفس و روح قرآنی تنظیم بشود؛ این‌ها همه‌اش درست است و به آن اعتقاد داریم؛ احیاء قرآن، عمل به قرآن و گرامیداشت قرآن این است؛ این‌ها درست اما این‌ها معنایش این نیست که ما تلاوت قرآن را دست کم بگیریم. من می‌خواهم به شما قرآنی‌ها که اهل تلاوت، اهل تجوید و اهل لحن و آهنگ و صوت و خواندن قرآنید - این را تاکید کنم، گاهی شنیده می‌شود که بعضی می‌گویند آقا به قرآن باید عمل کرد؛ خوب این حرف درستی است؛ اما مقصودشان این است که تلاوت قرآن و آرایه‌های قرآنی را دست کم بگیرند من با این مخالفم. تلاوت قرآن هم جزو یک مجموعه و منظومه‌ای است که این‌ها همه با هم متصل است، این هم بایستی مورد توجه قرار بگیرد و و گرامی داشته شود. هم باید تلاوت بکنید و هم باید معنی قرآن را بفهمید اگر معنای قرآن را فهمیدید می‌توانید بهتر تلاوت کنید.

الان قراء حالا را باقراء ۲۰ سال قبلمان مقایسه کنیم، که این حرکت قرآنی در کشور ما تازه و آرام آرام شروع شده بود بعضی‌ها خوب هم می‌خواندند، صداها خوب بود و شیوه‌های قراء معروف را هم

^۱. نهج البلاغه.

یاد گرفته بودند و می‌خواندند اما دلنشین نبود چرا؟ چون از معانی و مفاهیم آیات هیچ سرور نمی‌آوردند، این معلوم بود اما امروز آنطور نیست، امروز جوان‌های ما این آیاتی را که می‌خواندند، خود کیفیت خواندنشان، حکایت از این می‌کند که این‌ها معنا معنای آیه را می‌فهمند و به مفهوم آیه توجه دارند.

پس اول باید خوب بخوانید؛ تلاوت را خوب، زیبا و جامع و صحیح بخوانید، دوم، معانی و مفاهیم قرآنی را بفهمید، و سوم قرآن را حفظ کنید. حفظ قرآن خیلی مهم است. شما جوان‌ها به این احتیاج دارید. و می‌توانید وقتی شما حافظ قرآن هستید، این تکرار آیات قرآنی و انس دائمی با قرآن، به شما فرصت می‌دهد که در قرآن تدبر کنید. «تدبر در قرآن» با همین طور خواندن و رد شدن به دست نمی‌آید؛ با یک بار و دو بار خواندن هم حاصل نمی‌شود؛ با تکرار و انس آیه‌ای از قرآن و امکان تدبر آن به دست می‌آید. و چقدر لطایف در قرآن کریم هست که این هاراجزباتدبر نمی‌توان فهمید. بنابراین حفظ و فهم معانی قرآن و تلاوت آن لازم است.^۱

«من بازهم به جوانان عزیزمان توصیه می‌کنم که با قرآن انس بگیرید، با قرآن مجالست کنید.» و ما جالس هذالقرآن احد إلا قام عنه بزیاده و نقصان، زیاده فی هدی (و نقصان من عمی) هر باری که با قرآن نشست و برخاست کنید یک پرده از پرده‌های جهالت شما برداشته می‌شود؛ یک چشمه از چشمه‌های نورانیت در دل شما گشایش پیدا می‌کند و جاری می‌شود. انس با قرآن، مجالست با قرآن، تفهم قرآن تدبر در قرآن، این‌ها لازم است. مقدمه‌ی این کار این است که بتوانیم قرآن را بخوانیم بتوانیم قرآن را حفظ کنیم؛ حفظ قرآن خیلی مؤثر است. جوانها دوره جوانی را، قدرت حفظ را قدر بدانند. خانواده‌ها به کودکان خودشان حفظ قرآن را تشویق کنند. آنها را وادار کنند. حفظ قرآن خیلی با ارزش است. حفظ قرآن این فرصت را حافظ خواهد داد که با تکرار آیات، در قرآن قدرت تدبر، پیدا کند. این فرصت است، این توفیق است، بسیار بزرگ الهی را قدر بدانند، نگذارند حفظشان ضعیف بشود یا خدایی ناکرده از دست برود.

خواندن قرآن، از اول تا آخر یک چیز لازمی است، باید قرآن را از اول تا آخر خواند؛ باز دوباره از اول تا آخر؛ تا همه‌ی معارف قرآنی یکجا با ذهن انسان آشنا بشود. البته معلمینی لازمند تا برای ما تفسیر کنند،

^۱.بیانات رهبری، ۱۳۸۵/۷/۴.

مشکلات آیات را تبیین کنند، معارف آیات و بطون آیات الهی را برای ما بیان کنند؛ این ها همه لازم است. اگر این ها شد، هر چه زمان به جلو برود، ما به جلو می رویم و توقف دیگر وجود ندارد»^۱.

« به حمدالله در جامعه ما در کشور ما، نهضت انس با قرآن، نهضت خوبی شده است. این مسئله حفظ قرآن که ما قبلاً سفارش کردیم، به حمدالله دارد در میان جوان های ما انتشار پیدا می کند، باید هم انتشار پیدا کند، باید هم با قرآن آشنا شویم مانوس شویم. وقتی قرآن را حفظ کردید می توانید معانی قرآن را درست بفهمید؛ انسان وقتی معنای قرآن را فهمید، می تواند در آن تدبر کند، وقتی تدبر کرد، می تواند به معارف عالی دست پیدا کند و رشد پیدا کند. انسان با قرآن در درون رشد پیدا می کند»^۲.

۲-۲. شروع حفظ از کودکی

« من در برنامه های این دو سه روز که پخش شد. دیدم بچه های کوچک ما قرآن را با خصوصیات آیه، سوره، صفحه به صفحه و خط به خط حفظ کرده اند. بسیار کار جالبی است. بسیار زیباست. واقعاً باید از پدران و مادران این بچه ها تجلیل کرد. بسیار اهمیت دارد که انسان این طور با نوجوان خودش کار کند. او را اینگونه بار بیاورد. اینها می ماند.

البته من یک تذکر بدهم : ذهن این بچه ها را با اعداد رایانه ای پر نکنید. ما چه کار داریم که فلان سوره چند حرف دارد؟ روزگاری این گونه مسائل لازم بود. روزگاری که خود تعریف وجود داشت، لازم بود عدد کلمات و عدد حروف، محفوظ باشد. امروز قرآن هزاران چاپ شده است. چه کسی جرأت دارد یک حرف از قرآن را کم و زیاد کند؟ این کارها امروز لازم نیست. بجای این کارها بگویید حفظ کنند که در خواتیم آیات، تعبیرات مثلاً « و هو السميع العليم» چند جا در فلان سوره آمده است. سمیع و علیم یا قدیر؛ چند تا

^۱.بیانات رهبری، ۱۳۸۹/۴/۲۴.

^۲.بیانات رهبری، ۱۳۹۱/۴/۳۱.

از اینها با هم آمده است. کدام یک با هم آمده است. اینها خوب است. اینها را حفظ کنند. اینها در فهم معانی آیات تأثیر می گذارد. ببینند در آیات مثلاً اول این سوره تا آخر سوره، چند بار کلمه وحی آمده است. مثلاً در چند آیه به پیامبر (ص) اشاره شده است که این قرآن به سوی وحی می شود. مثلاً نکات مکرر در سوره - هر سوره ای را که می خواهد بخواند- استخراج شود. فرض بفرمایید این آیات مربوط به سوره « فصلت » است. در این سوره اجمع به وحی مکرراً صحبت شده است. نوجوانان این نکات را استخراج و حفظ کند. اینها مهم است این که حرف است یا صفحه چندم است، مهم نیست ما که قرآن با چاپ واحد ندارید؛ صدها چاپ قرآن داریم. آغاز یک سوره در این قرآن، صفحه ۳۲۵ است. اما در قرآن دیگر ممکن است صفحه ۱۰۰ باشد. لذا باید به بچه ها نکات لازم و مفید که آنها را به فهم مفاهیم قرآن نزدیک می کند، یاد دهید تا مثل نقشی در سنگ می ماند تا آخر عمر در ذهنشان بماند و مایه ی برکت شود»^۱.

^۱.بیانات رهبری، در مراسم اختتامیه مسابقات قرآن.

نتیجه گیری

بی شک سخنان گوهربار رهبر معظم انقلاب زمینه سعادت و کمال را برای ما هموار می‌کند که با توجه به عنوان مقاله بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه امام خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب نظرشان را در مورد قرآن و حفظ قرآن بیان کرده‌اند که ما در این پژوهش آوردیم که ایشان می‌فرمایند: قرآن کتاب حکمت و تدبیر برای همه بخش‌های زندگی انسان است. و حفظ قرآن در اندیشه ایشان بسیار مهم است که فرمودند باید ۱۰ میلیون حافظ قرآن داشته باشیم. همچنین بایسته‌های حفظ قرآن در اندیشه ایشان اینکه از سنین کودکی آغاز شود. به خاطر اهمیت زیادی که دارد ایشان می‌فرمایند که قرآن را به خاطر معارف مهمی که دارد باید چند بار از اول تا آخر خواند که این کار جز با حفظ انجام نمی‌پذیرد همچنین حفظ قرآن از نظر ایشان فرصت تدبیر به حافظ می‌دهد. حافظ قرآن از نظر امام خامنه‌ای مقام فرماندهی دارد. و باید حفظ قرآن را در سطح بالا انجام داد. امام خامنه‌ای می‌فرمایند که حفظ قرآن مقدمه رشد انسان را فراهم می‌کند.

و ایشان می‌فرمایند که حفظ نعمت بزرگ الهی می‌باشد و همچنین می‌فرمایند که کودکان بیشتر با حفظ به مفاهیم قرآن توجه کنند و نزدیک شوند و ذهن آنها را رایانه ای نکنیم که فلان مورد چند حرف دارد این‌ها لازم نیست.

فهرست منابع

*قرآن کریم.

*نهج البلاغه.

الف) کتب

۱. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، تهران: ۱۳۷۷، چاپ دوم.
۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرانی.
۳. زبیدی، محمد بن محمد، تاج العروس من جواهر القاموس، ج ۲۰.
۴. فراهیدی، خلیل بن احمد، کتاب العین، ج ۳.
۵. قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، دارالکتب اسلامیة، قم: ۱۳۷۱، ج ۲، چاپ سوم.
۶. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، مکتبه اسلامیة، تهران: ۱۳۸۶، چاپ چهارم.
۷. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، مکتب الإعلام الإسلامی، قم: ۱۳۶۷، چاپ دوم.

ب) سایت های اینترنتی

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰.
۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۱/۳.
۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۹/۴/۲۴.
۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۹/۱۲/۱.
۵. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۱۱/۲۷.
۶. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۵/۷/۴.
۷. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۴/۳۱.
۸. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۱/۳، دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای.

۹. بیانات مقام معظم رهبری، دیدار دانشجویان شرکت کننده در مسابقات قرآنی، ۱۳۷۸/۲/۲۲.

۱۰. بیانات مقام معظم رهبری، دیدار روحانیون در مصلی بندرعباس، ۱۳۷۶/۱۱/۲۸.

۱۱. بیانات مقام معظم رهبری، دیدار جمعی از قاریان کشوری، ۱۳۷۸/۹/۲۰.

۱۲. حفظ قرآن، برگرفته از سایت: [wikiahlb](http://wikiahlb.com).